

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

SOME ASPECTS OF ENTERPRISE ASSETS MANAGEMENT IN MODERN CONDITIONS

Ця стаття призначена для вирішення деяких питань управління активами підприємства, у тому числі високоліквідними. Досліджено питання, пов'язані з організаційним і методичним забезпеченням процесу управління високоліквідними активами. Виявлено тісний кореляційний зв'язок між оборотністю дебіторської заборгованості і залежними від неї рівнями грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень, а також їх визначальний вплив на фінансове становище підприємств. За результатами проведених досліджень дійшли висновку про те, що інколи в складі ліквідних активів доцільне виділення групи високоліквідних із метою більш глибокого вивчення їх впливу на фінансове становище підприємства і фінансово-господарську діяльність його загалом. Вивчена практична ситуація збільшення відвантаження продукції підприємствами з відстрочкою платежу з метою збереження і збільшення конкурентоспроможності підприємства на конкретному товарному ринку. У деяких умовах ця ситуація може привести до зростання ризику несвоечасної оплати за відвантажену продукцію і зростання прострочених зобов'язань підприємства-дебітора.

Ключові слова: активи, грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість, управління, підприємство.

Эта статья предназначена для решения некоторых вопросов управления активами предприятия, в том числе высоколиквидными. Исследованы вопросы, связанные с организационным и методическим обеспечением процесса управления высоколиквидными активами. Выявлена тесная корреляционная связь между оборачиваемостью дебиторской задолженности и зависящими от нее уровнями денежных средств и краткосрочных финансовых вложений, а также их определяющее влияние на финансовое положение предприятий. Данное направление исследований привело к выводу о том, что в некоторых случаях в составе ликвидных активов целесообразно выделить группу высоколиквидных с целью более глубокого изучения их влияния на финансовое положение предприятия и финансово-хозяйственную деятельность его в целом. Изучена практическая ситуация увеличения отгрузки продукции предприятиями с отсрочкой платежа с целью сохранения и увеличения конкурентоспособности предприятия на конкретном товарном рынке. В некоторых условиях такая ситуация может привести к возрастанию риска несвоевременной оплаты за отгруженную продукцию и роста просроченных обязательств предприятия-дебитора.

Ключевые слова: активы, денежные средства, краткосрочные финансовые вложения, дебиторская задолженность, управление, предприятие.

УДК 658.15

Майборода О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

Єфіменко О.М.

студентка
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-
економічного університету

This article is intended to address some of the issues of enterprise asset management, including highly liquid ones. Issues related to the organizational and methodological support of the highly liquid asset management process were investigated. The purpose of the article is to develop recommendations for improving the management of the assets of the company, aimed at improving the solvency, financial stability and profitability of the enterprise. A close correlation was found between the turnover of accounts receivable and cash levels and short-term financial investments dependent on it, as well as their impact on the financial position of enterprises. It was concluded that in some cases it is expedient to separate a group of highly liquid assets in the composition of liquid assets in order to study in greater depth their influence on the financial position of an enterprise and its financial and economic activity as a whole. The practical situation of increasing the shipment of products by enterprises with a deferred payment in order to preserve and increase the competitiveness of an enterprise in a particular product market was studied. In some conditions, this situation may lead to an increase in the risk of late payment for the products shipped and the growth of overdue liabilities of the debtor enterprise. The management of highly liquid assets of the enterprise proposes to be understood as a system of principles, methods and tools aimed at increasing their liquidity and turnover and obtaining additional income on this basis in the article. The solution of the assigned tasks of managing the assets of an enterprise is expediently addressed through a targeted impact on highly liquid assets of the enterprise's management using the main management functions through planning; organizations; coordination; control. The proposed measures will help to ensure a balance between the need for timely repayment of obligations to creditors and the desire of the company to maintain and increase the value of funds over time. The use of the proposed mechanisms for managing short-term financial investments will enhance the financial literacy of enterprise personnel and the development of investment activity.

Key words: assets, cash, short-term financial investments, accounts receivable, management, enterprise.

Постановка проблеми. Високоліквідні активи, які є складовою частиною активів будь-якого господарюючого суб'єкта, відіграють важливу роль у швидкості руху фондів обігу. Їхній якісний склад і структура можуть серйозно впливати на реальну платоспроможність і рівень балансової ліквідності підприємства.

Незважаючи на наявність великої кількості досліджень у галузі управління активами підприємства, залишається чимало питань щодо організаційного та методичного забезпечення цього процесу. Практично немає досліджень, що розглядають управ-

ління високоліквідними активами загалом, тобто з'єднують у загальну систему управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами і короткостроковими фінансовими вкладеннями та іншими активами підприємства, які можуть бути реалізовані протягом 30 календарних днів без втрати їхньої вартості. Однак наявний тісний взаємозв'язок між оборотністю дебіторської заборгованості і залежними від неї рівнями грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень, а також їх визначальний вплив на фінансове становище підприємства дають змогу розглядати питання про виділення в складі

оборотного капіталу групи високоліквідних елементів і необхідність більш глибокого вивчення процесу управління ними.

Нині розповсюджується практика збільшення відвантаження продукції з відстрочкою платежу, кінцевою метою якої є збереження і збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку, сприяє зростанню ризику несвоєчасної оплати продукції і зростання прострочених зобов'язань підприємств-дебіторів. У загальному підсумку у господарюючого суб'єкта виникає проблема дефіциту грошових коштів і утворення короткострокової заборгованості перед банками, не пов'язана зі збільшенням обсягів виробництва або продажу продукції. Дефіцит коштів також може бути викликаний стихійною і безсистемною оплатою рахунків, що виставляються кредитором, в результаті чого відбувається прискорений відтік грошової маси, а коли виникає термінова необхідність оплати виставленого бюджетними або позабюджетними фондами рахунку, можливість підприємства щодо його оплати в повному обсязі різко знижується, що загрожує серйозними санкціями з боку цієї групи кредиторів. Крім того, в результаті подібних ситуацій відсутня можливість короткострокового інвестування грошових коштів з метою отримання додаткового доходу.

Для підвищення ефективності використання найбільш ліквідних фінансових ресурсів підприємства необхідне розроблення методичного інструментарію, що базується на системному підході і дає змогу фінансовій службі підвищувати платоспроможність і фінансову стійкість підприємства. Все вищевикладене свідчить про актуальність цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням загального управління активами, а також окремо коштами, короткостроковими фінансовими вкладеннями, дебіторською заборгованістю присвячені роботи таких учених, як І.А. Бланк [1], В.В. Ковальов [3, 4], С.О. Кузнецова [10], Л.В. Олійник [5], А.М. Поддєрьогін [6], Г.В. Савицька [7], А.О. Семенець [10], С.А. Циганов [8], Н.В. Чебанова [9], В.А. Янковська [10] та ін. Однак присутність значних розбіжностей у теоретичних конструкціях управління активами підприємства і практичних аспектах функціонування українського бізнесу, а також відсутність комплексної моделі управління високоліквідними елементами активів підтверджує гостру необхідність продовження наукових досліджень із цієї проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення рекомендацій щодо вдосконалення управління активами підприємства, спрямованого на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Високоліквідні активи є важливою складовою

частиною оборотних активів підприємства, що забезпечує його платоспроможність і ліквідність. Особливу увагу необхідно приділити аналізу економічного змісту високоліквідних активів, а також уточненню і доповненню теоретичних підходів до управління ними. Досліджуючи наявні визначення високоліквідних активів, можна дійти висновку, що високоліквідні активи – це активи, які характеризують групу майнових цінностей підприємства, що являють собою готові засоби платежу, а також групу, яку можна швидко перетворити в грошову форму без суттєвих втрат її вартості з метою своєчасного забезпечення платежів за поточними фінансовими зобов'язаннями. Під час цього для віднесення активів до високоліквідних термін їх перетворення в грошові кошти не повинен перевищувати 30 календарних днів. У процесі дослідження обґрунтовано, що високоліквідними активами є грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, короткострокова дебіторська заборгованість та інші активи підприємства, які можуть бути реалізовані протягом 30 календарних днів без втрати їхньої вартості [2, 5, 9].

Проведений аналіз підприємств машинобудування, харчової промисловості та торгівлі України показав, що частка високоліквідних у структурі оборотних активів перебуває в діапазоні від 10 до 25% залежно від галузевої приналежності. Під час цього висока питома вага запасів сировини і готової продукції, що є виправданим у галузі машинобудування, зважаючи на складний і тривалий виробничий цикл, але є недоліком управління в харчовій промисловості, де виробничий цикл займає кілька днів. У структурі високоліквідних активів найбільшу питому вагу у всіх галузях займає дебіторська заборгованість і безнадійні борги.

Під управлінням високоліквідними активами підприємства в роботі пропонується розуміти систему принципів, методів та інструментів, спрямовану на підвищення їхньої ліквідності та оборотності й отримання на цій основі додаткового доходу [1, 2, 4, 5]. При цьому метою управління високоліквідними активами виступає збереження і збільшення платоспроможності та рентабельності підприємства, що сприяють підвищенню добробуту його власників. Реалізація цієї мети здійснюється за допомогою вирішення таких завдань, як формування обсягу і складу високоліквідних активів, достатнього для повноцінного функціонування операційної діяльності підприємства; забезпечення максимальної прибутковості (рентабельності) використовуваних високоліквідних активів із найменшим рівнем ризику; забезпечення мінімізації ризику використання активів із найменшим рівнем прибутковості (рентабельності); забезпечення постійної платоспроможності підприємства за рахунок підтримки достатнього рівня ліквідності

активів; забезпечення високої оборотності засобів у розрахунках.

Вирішення поставлених завдань здійснюється під час цілеспрямованого впливу на високоліквідні активи менеджменту підприємства з використанням основних функцій управління шляхом планування необхідного обсягу, складу і структури високоліквідних активів, рівня їх передбачуваної прибутковості, ризику і ліквідності; організації діяльності бізнес-одиниць щодо досягнення планових показників; координації діяльності центрів фінансової відповідальності; контролю відхилень фактичних результатів від показників фінансового плану [10]. Під час цього прийняття будь-якого управлінського рішення має передувати його аналітичне обґрунтування.

В основі системи управління високоліквідними активами підприємства повинні лежати принципи, що забезпечують її ефективне функціонування. До таких принципів у роботі віднесені загальні принципи, які стосуються управління високоліквідними активами як єдиним цілим, і специфічні принципи управління окремими елементами високоліквідних активів. Серед загальних принципів виділені принцип підтримки ліквідної структури активів (термін оборотності не повинен перевищувати одного місяця), принцип оптимального співвідношення елементів високоліквідних активів (підтримка часткою елементів високоліквідних активів у межах, що забезпечують цільовий рівень ліквідності і рентабельності підприємства), принцип диверсифікації (прагнення до різноманітності структури активів з метою зниження ризику втрати прибутковості); принцип моніторингу (систематичне спостереження за станом активів з метою їх оцінки, контролю і прогнозу).

Виокремлення специфічних принципів необхідне з метою врахування специфіки управління окремими групами високоліквідних активів. Принципи управління дебіторською заборгованістю включають у себе: принцип комплексної оцінки; принцип високої надійності; принцип ранжирування дебіторів за ступенем ризику; принцип дотримання ліміту; принцип стягнення заборгованості «за всяку ціну»; принцип злагоджених дій. До принципів управління грошовими коштами відносяться: принцип структурування витрат; принцип ліміту. Принципи управління короткостроковими фінансовими вкладеннями поділяються на принципи в межах двох інвестиційних стратегій: консервативної та агресивної. До принципів консервативної стратегії відносяться: принцип збереження інвестицій та їхньої вартості; принцип вільного управління. Принципи агресивної стратегії – це принцип пріоритету прибутковості; принцип забезпечення балансу між прибутковістю і ризиком.

Ці принципи повинні враховуватися під час комплексного управління високоліквідними активами підприємства, яке являє собою покрокове

прийняття рішень для досягнення цільового рівня ліквідності підприємства й об'єднує в єдину систему індивідуальні методики управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами і короткостроковими фінансовими активами.

Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення управління високоліквідними активами починаються з виконання заходів у межах моделі управління дебіторською заборгованістю, яка повинна бути націлена на скорочення періоду оборотності заборгованості покупців і збільшення різниці між періодами оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Виконання цих заходів є основою утворення позитивного сальдо за грошовим потоком, що впливає на зростання частки найбільш ліквідного активу в загальних і оборотних активах підприємства. Ефективне використання утвореного позитивного сальдо за грошовим потоком розглядається в межах моделей управління грошовими коштами і короткостроковими фінансовими вкладеннями. Приймаючи конкретні рішення, підприємство одночасно вибирає шлях, який забезпечить йому досягнення високого, середнього або низького рівня ліквідності.

Аналіз методів управління дебіторською заборгованістю, описаних у науковій літературі, і тих, які застосовуються в практичній діяльності українських підприємств, показав, що для них характерні такі недоліки: не дають змоги повноцінно провести оцінку якості дебіторської заборгованості; недосконалі механізми визначення обсягу відвантаження продукції в кредит дебіторам із різним рівнем платоспроможності; неефективні механізми врегулювання простроченої заборгованості в межах досудової стадії. У зв'язку з цим необхідно аналізувати дебіторську заборгованість за допомогою таких етапів [1, 2, 3, 7]:

– загальний аналіз дебіторської заборгованості (визначення чистої реалізаційної вартості, періоду оборотності, частки в загальному обсязі оборотних активів, а також розподіл заборгованості за термінами виникнення);

– окремий аналіз структури дебіторської заборгованості (аналіз кредитоспроможності покупців, який полягає в оцінці кредитної історії дебітора, проведенні оцінки його фінансового стану на основі розрахунку коефіцієнтів ліквідності, рентабельності, боргового навантаження);

– визначення бальних оцінок (коефіцієнти) кредитоспроможності дебітора за 100-бальною шкалою;

– визначення рейтингу дебітора за бальною оцінкою, що відображає рівень ризику підприємства під час продажу його товарів (послуг) у кредит цьому дебітору.

Висновки з проведеного дослідження. В основі системи управління високоліквідними активами підприємства повинні лежати принципи,

що забезпечують його ефективне функціонування. Виокремлення специфічних принципів необхідне з метою врахування специфіки управління високоліквідними активами. Ці принципи лягли в основу пропозицій щодо вдосконалення комплексного управління високоліквідними активами підприємства у вигляді покрокового прийняття рішень для досягнення цільового рівня ліквідності підприємства й об'єднують в єдину систему управління дебіторською заборгованістю, грошовими коштами і короткостроковими фінансовими активами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. К.: Ника-Центр, Эльга. 2003. 448 с.
2. Економіка підприємства: теорія і практикум: навч. посіб. / Г.О. Дорошенко та ін. Київ : Хай-Тек Прес, 2013. 328 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2001. 560 с.
4. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент; теория и практика. М.: ТК Велби: Проспект, 2007. 1024 с.
5. Олійник Л. В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 4. Т. 2. С. 206–209.
6. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: КНЕУ, 2005. 535 с.
7. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання. 2004. 654 с.
8. Циганов С.А. Шляхи підвищення ефективності грошово-кредитного регулювання економіки. *Фінанси України*. 2000. № 1. С. 11–19.
9. Чебанова Н.В. Комплексний підхід до системи стратегічного управління активами підприємств залізничного комплексу. Х.: УкрДАЗТ. 2009. 305 с.
10. Янковська В.А., Семенець А.О., Кузнецова С.О. Управління активами та пасивами підприємства. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 6. С. 111–114.

REFERENCES:

1. Blank Y.A. (2003) *Upravleniye aktivami i kapitalom predpriyatiya* [Management of assets and capital of the enterprise]. Kyiv: Nika-Tsentr, Elga. (in Russian).
2. Doroshenko H.O., Semenets A.O., Pasenko N.S., Tiurina D.M., Makarova L.H. (2013) *Ekonomika pidpriemstva: teoriia i praktykum* [Business Economics: Theory and Practice] Kyiv: Hi-Tech Press. (in Ukrainian).
3. Kovalev V.V. (2001) *Fynansovyi analiz: metody y protsedury* [Financial analysis: methods and procedures]. Moscow: Finansy i statistika. (in Russian).
4. Kovalev V.V. (2007) *Finansovyy menedzhment; teoriya i praktika* [Financial management; theory and practice]. Moscow: TK Velby: Prospect. (in Russian).
5. Oliinyk L.V. (2012) Suchasni pidkhody do efektyvnoho upravlinnia resursamy ta aktyvamy pidpriemstva [Modern approaches to effective management of resources and assets of the enterprise]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University. Economic Sciences*, no. 4, vol. 2, pp. 206–209.
6. Poddierohin A.M. (2005) *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian).
7. Savytska H.V. (2004) *Analiz hospodarskoi diialnosti pidpriemstva* [Analysis of the economic activity of the enterprise]. Kyiv: Znannya. (in Ukrainian).
8. Tsyhanov S.A. (2000) Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti hroshovo-kredytnoho rehuliuвання ekonomiky [Ways to increase the efficiency of monetary regulation of the economy]. *Finance of Ukraine*, no. 1, pp. 11–19.
9. Chebanova N.V. (2009) *Kompleksnyi pidkhid do systemy stratehichnoho upravlinnia aktyvamy pidpriemstv zaliznychnoho kompleksu* [Comprehensive approach to the system of strategic asset management of enterprises of the railway complex]. Kharkiv: UkrDazt. (in Ukrainian).
10. Yankovska V.A., Semenets A.O., Kuznetsova S.O. (2013) *Upravlinnia aktyvamy ta pasyvamy pidpriemstva* [Management of assets and liabilities of the enterprise]. *Scientific Herald: Finance, Banks, Investments*, no. 6, pp. 111–114.

Mayboroda Oleh

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

Yefimenko Olha

Student
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

SOME ASPECTS OF ENTERPRISE ASSETS MANAGEMENT IN MODERN CONDITIONS

Highly liquid assets, which are an integral part of the assets of any business entity, play an important role in the speed of movement of circulation funds. Their qualitative composition and structure can seriously affect the real solvency and the level of balance liquidity of the enterprise. To improve the efficiency of the use of the most liquid financial resources of an enterprise, it is necessary to develop methodological tools that are based on a systematic approach and allow the financial service to increase the solvency and financial stability of an enterprise.

The purpose of the article is to develop recommendations for improving the management of the assets of the company, aimed at improving the solvency, financial stability and profitability of the enterprise.

This article is intended to address some of the issues of enterprise asset management, including highly liquid ones. Issues related to the organizational and methodological support of the highly liquid asset management process were investigated.

A close correlation was found between the turnover of accounts receivable and cash levels and short-term financial investments dependent on it, as well as their impact on the financial position of enterprises. It was concluded that in some cases it is expedient to separate a group of highly liquid assets in the composition of liquid assets in order to study in greater depth their influence on the financial position of an enterprise and its financial and economic activity as a whole. The practical situation of increasing the shipment of products by enterprises with a deferred payment in order to preserve and increase the competitiveness of an enterprise in a particular product market was studied. In some conditions, this situation may lead to an increase in the risk of late payment for the products shipped and the growth of overdue liabilities of the debtor enterprise. The management of highly liquid assets of the enterprise proposes to be understood as a system of principles, methods and tools aimed at increasing their liquidity and turnover and obtaining additional income on this basis in the article. The solution of the assigned tasks of managing the assets of an enterprise is expediently addressed through a targeted impact on highly liquid assets of the enterprise's management using the main management functions through planning; organizations; coordination; control.

The practical significance of the study lies in the possibility of using the developed recommendations for improving the asset management tools in order to improve the solvency and profitability of businesses.

The proposed measures will help to ensure a balance between the need for timely repayment of obligations to creditors and the desire of the company to maintain and increase the value of funds over time. In addition, the use of the proposed mechanisms for managing short-term financial investments will contribute to improving the financial literacy of enterprise personnel and the development of investment activity.